

Šalamoun, Jiří

Satira Ishmaela Reeda : od nestandardní sexuality k argumentaci : resumé

In: Šalamoun, Jiří. *The satire of Ishmael Reed : from non-standard sexuality to argumentation*. First published Brno: Masaryk University Press, 2019, pp. 105-107

ISBN 978-80-210-9366-9; ISBN 978-80-210-9367-6 (online : pdf)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/141704>

Access Date: 18. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

RESUMÉ

Satira Ishmaela Reeda Od nestandardní sexuality k argumentaci

Předložená monografie se zaměřuje na tvorbu afroamerického spisovatele Ishmaela Reeda a sleduje, jak se napříč jeho padesátiletou románovou tvorbou proměňuje povaha satiry a způsob jejího uplatnění. Tuto knihu nezbytně otevírá kapitola pojednávající o Ishmaelu Reedovi jakožto romanopisci, jehož příběhy čerpají z tzv. Neo-HooDoo i Reedova každodenního života a jehož způsob psaní je silně inspirován jazzovou hudbou a její improvizací povahou. Stejně významnými inspiračními zdroji se nicméně staly také podněty, vůči kterým se Reed vymezuje kriticky – jmenovitě se jedná o hnutí Black Arts Movement, přisouzení labelu satirika a zejména stereotypní zobrazování Afroameričanů v mediálním prostoru.

Po seznámení s Reedem jakožto autorem zkoumaného je pozornost přesunuta na předmět zkoumání, tedy na satiru a způsoby jejího uplatnění. Satira bývá chápána jako proteovský, proměnlivý žánr, jehož konkrétní manifestaci lze podle některých autorů (Hutcheon 43; Muecke 44) jen stěží doložit, neboť vzniká až v očích svého interpreta. Druhá a třetí kapitola proto nezbytně odpovídají na otázku, jak byly v Reedově tvorbě validně identifikovány jednotlivé satirické epizody, které se staly materiálem pro další analýzu. Prvním krokem bylo vytvoření konkrétní definice satiry, kterou v této knize charakterizuje kombinace humoru (který nezbytně nemusí provázet smích) a útoku. Pro definování humoru přitom byla využita obecná lingvistická teorie humoru vycházející z prací V. Raskina a S. Attarda (1992), jež podstatu humoru vysvětluje střetem dvou inkongruentních skriptů. Analytickým rámcem se poté stala typologie satiry navržená Leonardem

Feinbergem (1972), která zahrnuje 22 satirických technik a kterou lze chápat jako nejuplněnější taxonomii svého druhu.

Následující čtvrtá kapitola již propojuje demarkační znaky satiry s konkrétními světy Reedových románů. Postupuje přitom od prvního románu *The Freelance Pallbearers* (1967) až k románu *The Juice!* (2011). Jednotlivé romány jsou vždy nejprve svázány s kontextem, v němž vznikaly, a poté jsou představeny a interpretovány satirické postupy, které jsou pro daný román charakteristické. Díky chronologickému přístupu se v této kapitole podařilo zachytit, že přestože je každý Reedův román originálním knižním počinem, v autorově uplatnění satiry lze najít jisté pravidelnosti a vývojové tendence. Zatímco v Reedově rané satíře převládá společenská kritika založená na nestandardní sexualitě, v jeho současné satíře (čímž je označována autorova románová tvorba od roku 1993 dále) dominuje společenská kritika založená na argumentaci.

V poslední, páté kapitole jsou identifikované způsoby Reedova uplatnění satiry provázány s dobovým kontextem a společenskými změnami, kterými Spojené státy americké procházely mezi lety 1960 až 2015 a které Reed svými satirickými postupy reflektuje. Pozornost je věnována zejména přechodu od hnutí za občanská práva k ideje post-rasové společnosti, tzn. ke společnosti, v níž je již zdánlivě vyřešena problematika rasové nesnášenlivosti a diskriminace. S touto společenskou tranzicí úzce souvisejí také dva druhy amerického rasismu – rasismus zjevný, charakteristický pro období před existencí hnutí za občanská práva, a rasismus skrytý, který lze ve Spojených státech amerických najít poté, co hnutí za občanská práva naplnilo své cíle. Zjevný rasismus již v této době nebyl americkou společností tolerován, nicméně zároveň nebylo pravděpodobné, že by rasové předsudky, vyskytující se v americké společnosti po staletí, opustily společenský prostor ze dne na den. V tomto kontextu se mluví o proměně rasismu zjevného v rasismus skrytý, a to od 60. let dále. V 80. letech do amerického povědomí vstoupila přestava post-rasové společnosti, jejíž hlavní teze hlásala, že etnické minority již v USA nejsou znevýhodněné, díky nové legislativě přijaté na popud hnutí za občanská práva (*Zákon o občanských právech* přijatý roku 1964, *Zákon o voličských právech* přijatý roku 1965, *Zákon o spravedlivém bydlení* přijatý roku 1968). I přesto, že tento přespříliš optimistický pohled na rasismus byl zpochybňován sociálními vědami, publikace jako *The End of Racism* (Souza, 1997), *Black and White: One Nation Indivisible* (Thernstrom, 1997) a *A Dream Deferred* (Steele, 1999) jej zpopularizovaly a brzy se se stal oficiálním pohledem USA na stav rasismu (Brown a Carnoy et al., VII-viii; Singh 11-12). V následující dekádě tato představa ještě sílila a dosáhla svého zdánlivého naplnění volbou Baracka Obama prezidentem Spojených států amerických. V letech 2014 a 2015 se však v důsledku napadení a zastřelení civilních Afroameričanů policejními složkami a následujících masových protestů rozplynula.

Popsaná změna v pojetí rasismu ve společnosti přirozeně vedla také k proměně satiry, pro níž nemělo smysl útočit na fenomén, který většinová populace USA po-

kládala za překonaný. Proto Ishmael Reed, který naplnění idey post-rasové společnosti trvale rozporoval, proměnil své satirické postupy, jimiž chtěl primárně prokázat, že rasismus společenský prostor neopustil, a teprve poté je využíval k jeho zesměšňování. Proto se Reedova satira od 80. let dále s čím dál větší tendencí opírá o argumentaci. Satira založená na argumentaci se pro Reeda stala efektivnějším modelem společenské kritiky a lepším prostředkem pro zpochybňování dobově aktuálního, skrytého modu rasismu.

Výzkumník satiry Kirk Combe napsal, že „satira je produktem specifického autora tvořícího ve specifickou dobu pro specifické čtenáře ve specifické společnosti“ (vlastní překlad, 74). Tato kniha proto popisuje, jak Ishmael Reed změnil své satirické postupy, aby je přizpůsobil specifické situaci v americké společnosti, a přitom je nadále funkčně využíval ke svému cíli, společenské kritice. Pro své originální literární texty s významným mimoliterárním přesahem je Ishmael Reed autorem, který si zaslouhuje výzkumnou i čtenářskou pozornost, mimo jiné v této knize.